

УДК 81.139

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.26>**О. О. Приходько**старший викладач кафедри іноземних мов
Херсонського національного технічного університету**І. О. Якушенко**старший викладач кафедри іноземних мов
Херсонського національного технічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕВІРКИ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються методологічні засади тестування як ефективного та прозорого засобу контролю в навчанні іноземної мови в технічних ЗВО. Підкреслюється, що в сучасних умовах оптимізації та інтенсифікації процесу навчання тестування та контроль знань, умінь та навичок студентів набули вагомого значення. Аналіз останніх досліджень і публікацій підтвердив, що тестовий контроль є результативною формою контролю, яка відповідає цілям контролю, і гарантує успішну та ефективну реалізацію всіх його функцій у процесі навчання іноземної мови в ЗВО. Пропонується класифікація тестів і методика їх складання, виокремлюються основні критерії моделі тестування та оцінювання знань студентів в технічному ЗВО. Стверджується, що контроль та оцінка знань, умінь та навичок студентів – невід’ємний структурний компонент навчального процесу. Перераховуються основні принципи процесу контролю та оцінки навчальної діяльності студентів. Надається детальна характеристика різних видів контролю у навчанні іноземної мови. Приділяється увага основним типам тестових завдань. Аналізуються найпоширеніші завдання під час тестування лексики, граматики та мовного висловлювання. Розглядається алгоритм щодо контролю розуміння в процесі читання. Доведено, що функціональний стиль і пов’язаний з ним вид читання позначаються на кількості тестових завдань. Перераховуються основні компоненти тестового завдання та надається порядок фіксації правильних відповідей. Підкреслюється, що у процесі складання тесту тестові завдання відбираються і впорядковуються в залежності від призначення цього тесту. Розтлумачується технологія кількісного підрахунку результатів, отриманих під час тестування та їх перехід в бали. Надається приклад розрахунку балів за виконання тестових завдань тесту. Звертається увага на те, що отримане число балів співвідноситься зі шкалою оцінок. Стверджується, що тест є найбільш економною формою контролю та об’єктивним показником ступеня засвоєння студентами того чи іншого мовного матеріалу. Розглядаються функції тестів та сфера їх застосування. Підсумовується, що систематичне тестування стимулює активність і увагу студентів на заняттях, підвищує їх відповідальність при виконанні учбових завдань, а об’єктивність тестування надає кількісну інформацію про якість засвоєння інформації.

Ключові слова: тестування, класифікація тестів, форма контролю, навчальний процес, тестове завдання.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в нашій країні можна назвати перехідним. Перехід від традиційних форм освіти до пошуку нових, більш ефективних, потребує створення якісно нової моделі системи контролю, яка б дала змогу об’єктивно оцінювати знання, уміння та навички студентів, виключаючи суб’єктивізм.

Актуальність дослідження зумовлена соціальним замовленням у галузі оцінки навчальних досягнень студентів в оволодінні іноземною мовою (ІМ) у зв’язку з прагненням України увійти до європейської спільноти розвинених країн, в яких упроваджені міжнародні стандарти оцінки якості знань, що передбачають застосування тестів.

Система незалежного тестування, яка увійшла у вітчизняну освітню практику з початку XXI сто-

ліття, стала одним з напрямів модернізації контролю-оцінюючого процесу, підвищення якості навчання, стандартизації вимог на вході-виході на різних рівнях навчання, забезпечення доступності професійної освіти для найбільш підготовленої молоді, оцінки ефективності всієї системи освіти. За останні роки у цьому напрямі в країні були проведені серйозні зміни, особливо на стадії школа-ЗВО в результаті переходу до єдиного державного екзамену, який забезпечив створення між загальноосвітніми та закладами вищої освіти сполучної та регулюючої ланки, яка робить усю систему освіти прозорою для суспільства у сфері оцінки результатів навчальної діяльності [10, с. 4].

Варто відзначити, що в ЗВО в умовах оптимізації та інтенсифікації процесу навчання тестування

та контроль знань, умінь та навичок студентів набули вагомого значення. Таким чином постає проблема пошуку найбільш ефективних методів та прийомів щодо оцінювання та контролю знань студентів, враховуючи великий об'єм інформації та скорочення навчальних годин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Більшість дослідників, які працювали над вивченням питань тестування прийшли до висновку, що тестовий контроль є ефективною формою контролю, яка відповідає цілям контролю, і забезпечує ефективну реалізацію всіх його функцій у процесі навчання іноземної мови.

Проблема тестового контролю була досліджена багатьма зарубіжними та вітчизняними науковцями (М. Володін, А. Горчев, Н. Ляховицький, Ф. Рабінович, І. Рапопорт, С. Фоломкина), проте і на сьогодні залишається актуальною.

На думку багатьох дослідників (С. Ніколаєва, І. Коломієць, Х. Дуглас Браун, Дж. Хант, М. Гронланд та ін.), методистів та вчителів, тест є одним із найбільш ефективних способів контролю при вивченні іноземної мови [5; 8; 9; 11–14].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проаналізувати тестування як засіб стандартизованого контролю в навчанні іноземної мови, розглянути класифікацію тестів та методику їх складання, та запропонувати основні критерії моделі тестування та оцінювання знань студентів в технічному ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Контроль та оцінка знань, умінь та навичок студентів – невід'ємний структурний компонент навчального процесу. Виходячи з логіки процесу навчання, він є, з одного боку, завершальним компонентом оволодіння певним змістовним блоком, а з іншого – своєрідною сполучною ланкою в системі навчальної діяльності особистості.

При правильній організації навчально-виховного процесу контроль сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови студентів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває прорахунки навчального процесу та служить їх запобіганню. Добре організований контроль знань студентів сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації навчання. Він допомагає викладачу отримати об'єктивну інформацію (зворотній зв'язок) про хід навчально-пізнавальної діяльності студентів [4, с. 269].

Процес контролю й оцінки навчальної діяльності студентів має спиратися на вимоги принципів систематичності, об'єктивності, диференційованості й урахування індивідуальних особливостей студентів, гласності, єдності вимог, доброзичливості [5, с. 271].

Ефективним засобом організації контролю у навчанні іноземної мови є тестування. Тестовий контроль може забезпечити успішну реалізацію

мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висуваються до якості контролю.

У технічному ЗВО тестування в навчанні іноземної мови проводиться насамперед для виявлення рівня досягнення в певному виді діяльності. Такі тести можуть вимірювати загальні уміння в мовній діяльності або досягнення певного рівня умінь в процесі засвоєння конкретного курсу навчання.

У навчанні іноземної мови застосовуються різні види контролю: поточний, тематичний, рубіжний, підсумковий. Відповідно до цих видів контролю можна виділити види тестового контролю або види тестування. Це поточне тестування, тематичне тестування, рубіжне тестування і підсумкове тестування. Кожне із згаданих видів тестування реалізується за допомогою спеціально розроблених тестів [10, с. 102].

Поточний тестовий контроль здійснюється у процесі навчання, тематичний тестовий контроль – після завершення роботи над окремою темою, рубіжний тестовий контроль – наприкінці семестру, підсумковий тестовий контроль – по завершенні навчання на окремому курсі.

Мета рубіжного контролю – отримати об'єктивні й точні результати навчальних досягнень студентів за конкретний відрізок навчально-виховного процесу з іноземної мови [10, с. 104].

Для проведення підсумкового контролю на кожному курсі можуть бути запропоновані тести двох рівнів складності. Доцільність дворівневого тестування можна пояснити тим, що успішність оволодіння іноземною мовою на тому чи іншому рівні у значній мірі залежить від таких суб'єктивних факторів як індивідуально-психологічні особливості студентів, що впливають на цей процес, та попередня підготовка кожного конкретного студента з іноземної мови [10, с. 112].

Важливе значення мають комп'ютерні тести. Тестове завдання клоуз-тест (на заповнення пропусків); progress test – дає можливість в'яснити ступінь засвоєного матеріалу. Структура тестового контролю може забезпечити ефективний, об'єктивний і точний контроль у навчанні іноземних мов [6, с. 33].

Щодо тестових завдань, то ми виділили чотири їх основних типи: завдання закритої форми; завдання на доповнення; завдання на відповідність; завдання на встановлення правильної послідовності.

Найпоширенішими завданнями під час тестування лексики можна назвати такі: Вставити пропущені слова в речення; До поданих слів дібрати антоніми (синоніми, омоніми); Вставити в речення правильне слово (одне із трьох); Назвати, що зображено на малюнках, використовуючи запропоновані речення; Розгадати кросворд; Перевірити, чи правильно названі предмети та виправити

помилки; Описати малюнок, використовуючи слова; Продовжити діалог; Створити діалог, використовуючи репліки; Скоротити/поширити репліки діалога; Доповнити речення; Прокоментувати ситуацію; Висловити своє ставлення; Відгадати слово; Поставити слова в логічній послідовності.

Для контролю розуміння в процесі читання доцільно використовувати тести множинного вибору в наступних різновидах: Вибрати правильну відповідь на запитання; Завершити початий вислів на основі запропонованих тез; Розташувати по порядку, згрупувати факти; Встановити відповідності; Заповнити пропуски спеціально пропущеними словами.

Важливо, що функціональний стиль і пов'язаний з ним вид читання позначаються на кількості тестових завдань; для вивчаючого читання їх потрібно більше, ніж для переглядового і ознайомлювального. Є і якісна відмінність в тестах. Вона криється в змісті пропонованих альтернатив, характер яких повинен видозмінюватися залежно від функціонального стилю і пов'язаного з ним видами читання [3, с. 33].

Для тестування граматики можна використати наступні завдання: Вставити пропущене слово; Розгадати кросворд, записуючи слова у множині (іншому часі, стані тощо); Дібрати пропущене модальне дієслово; Розташувати речення, враховуючи часову послідовність; Утворити похідні слова; Використати правильний прийменник; Використати потрібний артикль; Скласти речення за таблицею; Поставити питання до речення; Перебудувати речення за зразком; Доповнити речення; Заперечити наступні твердження; Прокоментувати дії тощо.

Під час тестування вміння створювати мовне висловлювання, рекомендуються наступні завдання: Перекласти речення (текст) на іноземну мову; З непоширеного речення створити поширене; Скласти висловлювання із поданих слів; Прослухати речення рідною мовою та передати його зміст іноземною; Замінити два речення одним; Замінити в реченні виділене слово; Вибрати адекватний переклад речення із запропонованих; Перетворити список поданих слів на текст; виправити помилки у тексті; Сформулювати питання, які стосуються твердження; Розгорнути текст і таке інше.

Кожне тестове завдання складається з інструкції, зразка виконання (іноді може бути відсутнім), матеріалу, що подається тестованому та очікуваної відповіді, яка планується розробником тесту як ключ [5, с. 276].

Відповіді фіксуються тестованим на бланку для відповідей під час проведення письмового тестування.

У процесі складання тесту тестові завдання відбираються і впорядковуються в залежності від призначення цього тесту. Як правило, комплекс

тестів включає тести для визначення сформованості комунікативної компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі). Додатково можуть включатися тести на перевірку володіння лексичними, граматичними, орфографічними навичками та ін. [5, с. 278].

Результати, отримані під час тестування, підлягають кількісному підрахунку, на основі якого виставляється оцінка успішності студентів в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю. Для цього кожне тестове завдання спочатку оцінюється в балах. Бали можуть нараховуватися за кількість правильних відповідей шляхом порівняння відповідей тестованого з ключем (при вибіркових або конструйованих напівпродукованих відповідях) або відповідно до певних характеристик якості мовлення за критеріальною шкалою (при конструйованих продукованих відповідях) [5, с. 278]. Такими критеріями можуть бути, наприклад, лексична і граматична правильність усного або писемного висловлювання, відповідність ситуації спілкування, різноманітність застосованих мовних засобів, швидкість мовлення та ін. За наявності кожної з подібних характеристик мовлення тестований отримує певну кількість балів. Кількість і види характеристик, які оцінюються, можуть варіюватися, оскільки зумовлюються цілями тестування, етапом навчання тощо.

Отримане число балів співвідноситься зі шкалою оцінок. Для цього кожне тестове завдання «оцінюється» в балах. Після тестування підраховується кількість балів, отриманих за правильні відповіді. Це число співвідноситься зі шкалою оцінок. Наприклад, увесь тест включає 50 завдань. Кожне завдання «важить» 2 бали. Максимальна кількість набраних балів становитиме число 100 ($50 \times 2 = 100$). Слід зауважити, що 100-бальна рангова шкала є найбільш гнучкою. Щоб отримати «ціну» одного завдання, можна число 100 розділити на кількість завдань і одержати кількість балів за одне завдання [5, с. 278].

Часто «ціна» завдання залежить від ступеня його складності. Тому більше балів буде «важити» складніше завдання, але в сумі ці бали мають становити число 100. Для виведення оцінки успішності виконання тесту можна користуватися такою шкалою: 100% правильних відповідей дорівнюватиме оцінці «5», 99–80% – «4», 79–60% – «3», 59–30% – «2», нижче 30% – «1». Наприклад, якщо учень за правильні відповіді набрав 87 балів, йому виставляється оцінка «4» [5, с. 279].

Тест є найбільш економною формою контролю й об'єктивним показником ступеня засвоєння учнями того чи іншого мовного матеріалу.

Тести виконують дві різні функції: контролюючу та навчаючу.

До контролюючих належать ті тести, основною ціллю яких є установити факт знання/незнання,

володіння/не володіння тим чи іншим матеріалом і відповідно оцінити його.

До тестів, які виконують контролюючу функцію, відносяться два основних види: тести, які перевіряють наявність у студентів певного рівня комунікативної компетенції і тести, які перевіряють оволодіння студентами конкретним мовним матеріалом та окремими мовними навичками за певний період навчання.

У наш час намітилась тенденція використання тестів з навчальною функцією. При розвитку вмінь, які пов'язані зі смисловою обробкою інформації у процесі читання, характер та організація тестових завдань передбачає тренування кожного вміння в ізольованому від інших вмінь вигляді на уривках різної побудови (наприклад, що починаються з головної думки).

Висновки і пропозиції. Успіх у навчанні іноземної мови багато в чому залежить від того, в якому ступені якість знань учнів знаходиться у полі зору викладача і яка увага надається профілактиці помилок. Як підтверджує багаторічний досвід, велику користь може принести перевірка знань відразу всіх студентів у формі невеликих за об'ємом контрольних завдань, тестами. Тести є не тільки найекономічнішою формою контролю, але і об'єктивнішим показником ступеня засвоєння студентами мовного матеріалу, ніж дані поточної, індивідуальної перевірки.

Систематичне тестування стимулює активність і увагу студентів на заняттях, підвищує їх відповідальність при виконанні учбових завдань.

Результати перевірки тестів аналізуються викладачем і служать для нього, з одного боку, показником рівня знань студентів, а з іншою – самооцінкою роботи, самого викладача, що дозволяє йому внести необхідні корективи в процес навчання і тим самим попередити повторення помилок студентів.

Інтерес до тестування пояснюється тим, що воно значно підвищує ефективність навчального процесу, оптимально сприяє повній самостійності роботи кожного студента, є одним із засобів індивідуалізації в навчальному процесі. Крім того, тестовий контроль має багато переваг перед іншими видами контролю.

Головна відмінна риса тесту – об'єктивність, яка гарантується вимірюванням, функція якого полягає в тому, щоб дати кількісну інформацію про якість засвоєння. При цьому, він надає викладачу змогу перевірити значний об'єм вивченого матеріалу малими порціями та діагностувати оволодіння цим матеріалом більшої частини студентів.

Науково обґрунтоване й методично грамотно організоване тестування дозволить викладачу досягти настільки важливого зворотній зв'язок, який забезпечує управління навчальним процесом, і буде сприяти, таким чином, підвищенню ефективності вивчення іноземної мови.

Список використаної літератури:

1. Болюбаш Я.Я., Булах І.Є., Мруга М.Р., Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Київ : Майстер-клас, 2007. 272 с.
2. Булах І.Є., Філончук І.В. Проблеми стандартизації і засоби педагогічної діагностики. *Післядипломна освіта в Україні*. 2004. № 2. С. 90–93.
3. Денисенко М.В. Тестовий контроль рівня сформованості навичок і вмінь читання англійською мовою в учнів початкових класів. *Іноземні мови*. 2003. № 1. С. 33–39.
4. Малафійк І.В. Дидактика : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009, 406 с.
5. Методика навчання іноземної мови у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
6. Смєловська О.В. Різномірні тестові завдання з англійської мови. *Англійська мова та література*. 2003. № 22–23. С. 32–37.
7. Тарасова О. Зовнішнє тестування: передумови успіху. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2007. № 1. С. 69–74.
8. Володин М.В. Методика составления тестов. *Иностранные языки в школе*. 1972. № 1. С. 4–18.
9. Горчев А.Ю. Методика тестового контролю навыков устной речи. *Иностранные языки в школе*. 1976. № 6. С. 7–11.
10. Ефремова Н.Ф. Тестовый контроль в образовании : учебное пособие. Москва : Университетская книга; Логос, 2007. 386 с.
11. Ляховицкий Н.В. Новый подход к проблеме контроля при изучении иностранных языков. *Иностранные языки в школе*. 1978. № 6. С. 18–23.
12. Рабинович Ф.М. Контроль на уроке иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 1987. № 1. С. 2–8.
13. Рапопорт И.А. Прагматические тесты: сущность, специфика, перспектива. *Иностранные языки в школе* 1985. № 2. С. 18–24.
14. Фоломкина С.К. Тестирование при изучении иностранного языка. *Иностранные языки в школе*. 1986. № 2. С. 12–16.

Prykhodko O., Yakushenko I. Peculiarities of the use of testing in the process of examination of foreign language competence of the students of technical higher education institutions

The article describes the methodological basis of testing as an effective method of control of language teaching at technical universities. Within optimization and intensification of educational process the importance of testing and control of students' knowledge is stressed. Analysis from recent studies has proved the effectiveness of test control, its correspondence to the objectives of control and the successful implementation of all its functions in the process of foreign language teaching at higher education institution. Classification of the tests and methodology of test development are proposed and main criteria of the model of testing and assessment of students' knowledge at the technical university are defined. It is stated that control and assessment of students' knowledge is an integral structural component of the educational process. Basic principles of the process of control and assessment of the students' training activity are specified. A detailed characteristics of different types of control in foreign language teaching is proposed. Much attention is focused on the types of test tasks. More common tasks for testing of grammar, speaking and use of language are analyzed. The algorithm of control of reading comprehension is considered. It is emphasized that the functional style and a type of reading closely connected with it are defined due to the number of test tasks. The components of a test task are enumerated and the recording procedure of correct answers is supposed. It is emphasised that while developing a test the tasks are selected and adjusted according to the functionality of the test. The technique of quantitative calculation of test results obtained during testing and their transferring into marks are explained. The example of marks calculation for performing the test tasks is given. It is noted that the obtained marks is correlated with the grading scale. It is supposed that the test is the most economical form of control and an objective indicator of the level of digesting the language material by the students. The functions of texts and the area of their use are considered. It is summed up that a systematic testing motivates the students' activity and attention at lessons and increases their responsibility while doing tasks and objectivity of testing provides quantitative information on the quality of learning.

Key words: testing, test classification, form of control, educational process, test task.